

חבל נחלתו

שהוא כבר עובד בשדה. ולפי"ז אם יש על העצים פירות והוא מעוניין לזמור לקראת השנה הבאה אסור משום פגיעה בפירות.

סימן מ

יצוא פירות שביעית

שאלה

האם מותר ליצא פירות שביעית לחו"ל, וא"כ לאלו מטרות?

תשובה

א. דבר ברור הוא שאי אפשר לייצא פירות שביעית הקדושים בקדושת שביעית לאכילת נכרים בחו"ל. כך פסק הרמב"ם (הלכות שמיטה ויובל פ"ה ה"ג): "פירות שביעית אין מוציאים אותן מהארץ לחוצה לארץ ואפילו לסוריא, ואין מאכילין אותן לא לעכו"ם..."

וא"כ לא ניתן לשווק לחו"ל פרי לאכילה או מוצרים המיוצרים מפירות שביעית לשם אכילת גויים. פשוט שגויים לא יודעים לשמור על קדושת שביעית, וכיון שאי אפשר להוציא פירות שביעית לחולין הפירות בקדושתם וחלים עליהם איסור סחורה וביעור. האופן היחידי הניתן למכירת פירות שביעית בחו"ל לנכרים הוא ע"י היתר מכירה ובכך הם כפירות נכרים, ובמידה ונתמרחו ע"י ישראל חייבים בתרו"מ.

ב. השאלה מתמקדת איפוא בהוצאה לישראלים שבחו"ל, והמדובר או בפירות שישמשו לצרכי מצוה (אתרוג), או יין ומיץ ענבים שאינם יכולים לקנות מנכרים בגלל איסור יי"נ ולצרכי מצוה (קידוש, הבדלה, ד' כוסות) או לדברי הרשות, או פירות

שביעית לאכילת רשות.

במשנה בשביעית (פ"ו מ"ה) נאמר: "אין מוציאים שמן שרפה ופירות שביעית מהארץ לחו"ל, א"ר שמעון שמעתי בפירוש שמוציאים לסוריא ואין מוציאים לחוץ לארץ".

וכן בספרא (בהר פרשה א, ט): "אשר בארצך, מה שבארצך אוכלים, לא מה שהוציא עקילס לעבדיו (לפונטוס) [לפונטוס]. א"ר שמעון שמעתי בפירוש שמוציאים לסוריא ואין מוציאים לחוצה לארץ".

סיבת איסור ההוצאה לא מבוארת (והיא עפ"י הספרא לאו הניתק לעשה).

הראב"ד והר"ש על תו"כ כתבו שמא יחליף פירות א"י הקדושים בפירות חו"ל ולא ינהג בהם קדושה משמע שאיסור ההוצאה מדרבנן.

תוספות במסכת פסחים (נב ע"ב) דנים במסופר בגמרא (תובא להלן): "רב ספרא אפיק גרבא דחמרא מא"י לח"ל – הקשה ריב"א דתנן בפ"ו דשביעית (מ"ה) אין מוציאים שמן שריפה ופירות שביעית מן הארץ לח"ל, ותירץ דהתם מיירי לאכילה ורב ספרא אפיק לסחורה דיש סחורה שמתרת אי נמי בשוגג הוציא".

מתבארים מדברי תוס' שני תירושים. האחד מחלק בין הוצאה לשם אכילה שאסורה לבין הוצאה לסחורה (בדרך מותרת) שהיא מותרת. ולפי התירוף השני

חבל נחלתו

להחזירן לארץ לבערן שם.
"משום שנאמר בארצך – לחיה אשר בארצך
וזהו ביעורן – שמפקירן במקום דריסת חיה
ובהמה.

"הא אפקתיה – למעוטי דאין סומכין בני
יהודה אלא על ארצם, ולא על של גליל.

"קרי ביה בארץ בארצך – אי הוה כתיב
בארץ הוה שמעת מינה חדא מינייהו, השתא
דכתיב בארצך – דרוש בה תרתי.

"אי נמי – אשר לדרשא.

"לו בהדיה – נתלו עמו בחבורה.

"מיניה דר' אבהו – תלמידיו היו.

"דקיס ליה דאיהו דייק שמעתא מפומיה
דרביה – כשהשמועה יוצאה מפי רבו
מדקדק ואומר לרבו לשנותה פעם שנייה,
ומבחין הימנו או הן או לא.

"כרחה דפומבדיתא – שהיה מדקדק
בשמועתו, לדעת ממי קיבלה.

"קרי רב יוסף עליה – דרב ספרא".

עולה מן הגמרא שת"ק התיר לבער
פירות שביעית שיצאו לחו"ל ורשב"א חייב
לחזור לא"י ולבער. ותלמידי ר' אבהו
נחלקו משמו של ר' אבהו כמי ההלכה.
הריב"מ"ץ (שביעית פ"ו מ"ה) הביא את
המחלוקת בפסחים ללא ביאור. הרמב"ם
בפה"מ כתב שאין הלכה כר' שמעון ואף
לסוריא אסור להוציא.

לא בואר בגמרא האם יש קשר בין חיוב
הביעור בארץ ישראל לאיסור הוצאת
פירות שביעית מארץ ישראל.

ד. הר"ש פרש על המשנה האוסרת
הוצאת פירות שביעית מא"י: "זכן פירות
שביעית בעיני ביעור בארץ וסתמא כר"ש
בן אלעזר דתניא (=בתוספתא שביעית פ"ו
ה"א) פירות שביעית שיצאו מחו"ל לארץ
מתבערין במקום שהן דברי רבי, ר"ש בן

רב ספרא הוציא בשוגג. משמע לפי שני
התירוצים שהפרי שהוצא מא"י אינו נאסר
כתוצאה מהוצאתו.

הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"ה ה"ג) פסק:
"פירות שביעית אין מוציאים אותן מהארץ
לחוצה לארץ ואפילו לסוריא"...

נושאי כלי הרמב"ם לא פרשו את טעמה
של פסיקת הרמב"ם. מרצף ההלכות
ברמב"ם משמע שהאיסור מצד קדושת
שביעית. ולא ברור האם האיסור מן
התורה.

ג. במסכת פסחים (נב ע"ב) נאמר: "תנו
רבנן: פירות שיצאו מארץ ישראל לחוצה
לארץ (=שביעית) – מתבערין בכל מקום
שהן. רבי שמעון בן אלעזר אומר: יחזור
למקומן ויתבערו, משום שנאמר בארצך, –
הא אפיקתיה! – קרי ביה בארץ, בארצך, –
אי נמי: מאשר בארצך. רב ספרא נפק מארץ
ישראל לחוצה לארץ, הוה בהדיה גרבא
דחמרא דשביעית. לוו בהדיה רב הונא בריה
דרב איקא ורב כהנא. אמר להו: איכא
דשמייע ליה מיניה דרבי אבהו הלכה כרבי
שמעון בן אלעזר או לא? – אמר ליה רב
כהנא: הכי אמר רבי אבהו: הלכה כרבי
שמעון בן אלעזר. אמר ליה רב הונא בריה
דרב איקא הכי אמר רבי אבהו: אין הלכה
כרבי שמעון בן אלעזר. אמר רב ספרא: נקוט
הא כללא דרב הונא בידך, דדייק וגמר
שמעתתא מפומיה דרביה כרחה
דפומבדיתא... קרי עליה רב יוסף: (הושע ד)
עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו – כל המיקל
לו מגיד לו".

פרש רש"י (פסחים שם):

"מתבערין – כשתגיע עונת הביעור שכלו
לחיה.
"בכל מקום שהן – ולא מטרחינן ליה

וחיה או מבערם בכל צד שירצה".
 עולה לשיטה זו שלכתחילה אין להוציא פירות שביעית לחו"ל ואם הוציאו צריך לבערם בהגיע זמנם.

ה. הרב זצ"ל בשבת הארץ מביא את דעת הפאת השלחן (סי' כד ב"ש ס"ק נו על פי הר"ש) הסובר שמותר להוציא בשביעית פירות שביעית ככל שנה עפ"י ההלכה הפסוקה בשו"ע (חומ"ס סי' רלא סכ"ו): "אין מוציאין פירות שיש בהן חיי נפש מארץ ישראל לחוצה לארץ או לסוריא, ולא מרשות מלך זה לרשות מלך אחר בא"י".

עלו לנו עד עתה כמה דעות להלכה:

(א) דעת הרמב"ם שאין להוציא משום קדושת פירות שביעית, ודעת הראב"ד והר"ש שאסור להוציא שמא יחליף בפירות חו"ל.

(ב) דעת תוספות בפסחים שמותר להוציא לחו"ל לצרכי סחורה ולא לאכילה, ורק צריך לשמור על דיני סחורה וביעור.

(ג) דעת הר"ש והרא"ש ותוס' בפסחים בתירוץ אחד שלכתחילה אסור להוציא ובדיעבד מותר.

(ד) דעת פאה"ש שמותר להוציא אבל לפי הסדרים של כל שנה. וצריך לנהוג בהם קדושת שביעית.

בתוספת שבת על שבת הארץ (הערות 15-17) הובאו עוד שתי דעות להקל ביצוא פירות שביעית: דעת הגר"ח ברלין שאם ניטע ע"מ ליצא מותר ויש חולקים שאין להקל. ודעות שהובאו בבית רידב"ז שהותר מחמת שפירות שביעית בא"י מרובים ביותר. ולשתי הדעות צריך לנהוג בפירות שמביאים לחו"ל את כל דיני הקדושה היינו דיני סחורה וביעור.

ו. כך ענה הגר"מ פיינשטיין (אג"מ א"ח

אלעזר אומר מביאן בארץ ומבערן שנא' (ויקרא כה) בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. ודבר תימה למאן דפסק בפ' מקום שנהגו (דף נ"ב ב) הלכה כר' שמעון בן אלעזר היכי שביק מתני' ושמא לכתחלה אפילו לר' שמעון בן אלעזר **מודה דאין מוציאין אפילו קודם הביעור**, ורב ספרא דאפיק גרבא דחמרא בשביעית מא"י לחוצה לארץ שוגג היה, וברוב ספרים גרסי' רב ספרא נפק מא"י לחוצה לארץ הוה בהדיה גרבא דחמרא דשביעית משמע דלאו אדעתיה".

היינו, הר"ש התקשה מדוע התנאים חולקים במקום הביעור ולא התקשו שיסנה משנה מפורשת שאין להוציא פירות א"י לחו"ל בשביעית. ותרץ שלכתחילה אסור להוציא לחו"ל לפחות לפוסקים כרשב"א.

וכן בפירוש הרא"ש כתב:

"וכן פירות שביעית צריכין ביעור בארץ. וסתמא כר"ש בן אלעזר דתניא בתוספתא ומיייתי לה בפרק מקום שנהגו פירות שביעית שיצאו מהארץ לחוצה לארץ מבערן במקומן דברי [רבי], ר"ש בן אלעזר אומר מביאן בארץ ומבערן שנאמר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. [ותימה] דבפרק מקום שנהגו פסיק הלכתא כר"ש בן אלעזר ושבק מתני' דהכא גבי רב ספרא דאפיק גריוא דחמרא, ושמא לכתחילה אפילו ר"ש בר' אלעזר מודה דאין מוציאין קודם הביעור, ורב ספרא בשוגג הוא דאפיק".

וכ"כ המאירי (פסחים נב ע"ב): "פירות שביעית אין מוציאין אותם מן הארץ לחוצה לארץ ואם יצאו והגיעה שעת הביעור אין מטריחין אותו להחזירם לבערם בארץ ישראל אלא הרי הם מתבערים בכל מקום שהם, ומפקירם במקום דריסת בהמה

חבל נחלתו

ח"ה סי' מב) לגבי הוצאת אתרוגי שמיטה לחוץ לארץ לבעל אתרוגי 'לודמיר':

"הנה כבר בארתי דעתי בספרי אגרות משה או"ח חלק א' סימן קפ"ו ונתפרסם בשמי הרבה פעמים אחר כך בשני השמיטה שעברו, וגם עכשיו בשנת תשכ"ו שהוא שנת השמיטה, יוכלו לפרסם דעתי בדבר אתרוגי א"י בשנת השמיטה שעשו כתקנתם על ידי מכירה לנכרי. שאף להאין סוברין היתר המכירה לנכרי שהורו איזה גדולים מדורות הקודמין, ואפילו להסוברין דאיסור שביעית בזמן הזה הוא מדאורייתא, ליכא שום טעם לפוסלם למצוות ד' מינים משום דהוּוּ מן השמור ולית בהוּ היתר אכילה. דהא רוב הפוסקים חולקין על רבינו תם ומתירין לאכילה גם מן השמור. אבל מצד איסור סחורה בפירות שביעית צריך לקנותו בהבלעה שהוא גם עם הלולב והדסים, וכן הוא הדרך גם בכל שנה לקנות עם לולבים. ומצד דין הביעור שהוא בחו"ל הא נפסק בפסחים דף נ"ב ע"ב דמתבערין בכל מקום. ומצד איסור הוצאה מארץ ישראל לחו"ל, הא לתירוץ הראשון בתוס' פסחים שם ד"ה רב ספרא מותר להוציא שלא לאכילה. ולחד שיטה בר"ש פ"ו משביעית מ"ה תלויה הוצאה לחו"ל בדין הביעור שנחלקו בזה בפסחים שם, וכיוון שהלכה כת"ק שמתבערין בכ"מ ליכא כלל דין זה דאיסור הוצאה לחו"ל. ואף למאי דכתב הר"ש, ושמא לכתחילה אסרו להוציא לכו"ע, ולהרמב"ם פ"ה משמיטה הי"ג שפוסק דאין מוציאין פירות שביעית לחו"ל, לא אסרום באכילה מחמת שעברו על איסור כשהוציאום, דהא לא כתבו זה. וגם הראב"ד לא השיג לכתוב שאם הוציא אסורין באכילה, משמע שחזר בו מפירושו בבאורו על תו"כ בהר פרשתא

א' (פרק א') ה"ט דאסורין באכילה בחו"ל מאיזה גזירה (כדי שלא יתחלפו בפירות חוצה לארץ, ונמצאו פירות שביעית יוצאים לחולין). ואף אם לא חזר בו הוא רק דעת יחיד, והוא גם לשיטתו רק באיסור דרבנן שודאי יש להורות ככל הראשונים שלא נאסר לאכילה אף בחו"ל.

"ואף להראב"ד בתו"כ כיון שבעצם הוא היתר לאכילה, שיכול להחזירם לארץ ולאוכלו שם, אין להחשיבו לאין בו היתר אכילה. לא מיבעיא להר"ן סוכה דף ל"ד ע"ב (י"ז ע"א מדפי הר"ף ד"ה ואם נטל כשר) דמע"ש חוץ לירושלים נחשב יש בו היתר אכילה דהא ראוי לאכילה הוא בירושלים, ה"נ ראוי האתרוג לאכילה בא"י, אלא אף לרש"י שם (ד"ה ואם נטל כשר) דנחשב אין בו היתר אכילה, מסתבר שהוא רק במע"ש שעדיין לא היה בהיתר אכילה עד שיבוא לירושלים ויאכל שם. ולא בפירות שביעית שהם בהיתר אכילה מעיקרם בארץ ישראל, דלא נסתלק מהן שם היתר לאכילה בזה שאסרום במקום זה, כיון שלא נאסרו לגמרי. אך א"צ לזה כיון דלכל הראשונים מותרין לאכילה.

"ולכן גם בשנת שמיטה יש להדר ליקח אתרוגי א"י יותר משל שאר מקומות כשאינם מורכבים, כמו שמהדרין בכל השנים. ומצד איסור הוצאה לחוץ לארץ שעל המוציאין, אין נוגע זה להלוקחים. והם אפשר סמכו על התוס' דשלא לאכילה מותר, כיוון דאיסור דרבנן הוא. ואף אם סמכו על היתר המכירה שעשו ע"י הוראה אין למחות בידם כמו שנתבאר באג"מ שם. ולכן יכולים לקנותם כבכל השנים, אבל דוקא עם לולב".
ובשו"ת חלקת יעקב (י"ד סי' קפה) כתב בשנת תשי"ג: "והנה כל מה שכתבתי לעיל,

חבל נחלתו

רק של גוים – והגאון ר"מ אריק הנ"ל אוסר אף בדיעבד שלא לצאת משום פירות משומר, וכדעת האוסרין ולא לזכר – גם שלא להחזיק עוברי עבירה, כבגיטין ס"א.

מסקנה

נראה לפי דבריהם שמותר להוציא לצורך מצוה תוך שמירת הלכות שביעית כראוי פירות או יין. אולם לצרכי הרשות עדיף מלכתחילה שלא להוציא.

למי שירצה לסמוך להתיר דיש לו על מה לסמוך. זה דוקא לאותן שקבלו אתרוגין מא"י במתנה, שלא שייך איסור סחורה, וגם כבר הם בחו"ל, אבל לכתחילה ליקח בשם מהסוחרים, דיש חשש סחורה, ואיסור הוצאת פירות שביעית לחו"ל, ודאי דיש לחוש באתרוגין משדות ישראל, כמבואר בברי"צ יו"ד ח"ב סי' קכ"א הנ"ל, וכן ראיתי בספר ביכורי שלמה סי' ל"ו בשם הגאון ר"ש סאלאנטי האב"ד מירושלים, שהזהיר לקנות

סימן מא

יצוא אתרוגים בשנת השמיטה

- לחו"ל.
ב. איסור סחורה בפירות שביעית.
ג. איסור שמור בשביעית בפירות נכרי, האם אוסר באכילה.
ד. איסור נעבד בשביעית בפירות נכרי, האם אוסר באכילה.
ה. מה דין אתרוג לאחר היתר מכירה.

א. יצוא פירות שביעית

כמה דעות בפוסקים בטעם איסור הוצאת פירות א"י לחו"ל בשביעית:
(א) דעת הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"ה ה"ג) שאין להוציא משום קדושת פירות שביעית, ודעת הראב"ד והר"ש (על הספרא בהר פ' א, ט) שאסור להוציא שמא יחליף בפירות חו"ל ולא ינהג בהם בקדושה.
(ב) דעת תוספות בפסחים (נג ע"ב) שמותר להוציא לחו"ל שלא לצורך אכילה, אבל צריך לשמור על דיני סחורה וביעור.
(ג) דעת הר"ש והרא"ש (שביעית פ"ו מ"ה)

הוצאת אתרוגים מארץ ישראל בשביעית ויצאה בהם ידי חובת מצות ארבעה מינים היא שאלה שעלתה על הפרק לפני כמאה ושלושים שנה (שמיטת תרמ"ב). לאחר שסוחר אתרוגי קורפו ייקרו אותם מאד והיה חשש מעשי שרבים לא יוכלו לקיים מצות אתרוג בגלל מחירו.

בדורות ראשונים הדיון נסב על קניית אתרוגים מנכרים בארץ ישראל בשנת השמיטה. בדורות מאוחרים יותר עלתה שאלת הקנייה ממגדלים יהודים, והאם לעשות זאת עפ"י היתר מכירה או אף בלעדיו. השאלה היתה לגבי המוכרים – כאשר הם יהודים שומרי שמיטה, ולגבי הקונים האם ניתן לצאת בהם ידי חובה, אם נעשו איסורים באתרוגים בחלק מהלכות שמיטה. הנושאים שעסקו בהם הפוסקים ביחס ליצוא אתרוגים בשביעית הם:

א. איסור יצוא פירות שביעית מא"י